

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра фізичної географії та картографії

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Декан ФГГРТ
Віліна ПЕРЕСАДЬКО
"02" вересня 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Географія і економіка в школі

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти **перший (бакалаврський)**

галузь знань **01 Освіта/Педагогіка**

спеціальність **014.07 Середня освіта (Географія)**

освітня програма **Географія, природознавство та спортивно-туристська робота**

спеціалізація _____
(шифр і назва)

вид дисципліни **за вибором**

факультет **геології, географії, рекреації і туризму**

2023 / 2024 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету геології, географії, рекреації і туризму

“28” серпня 2023 року, протокол №11

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Ачкасова Вікторія Вікторівна, старший викладач

Програму схвалено на засіданні кафедри фізичної географії та картографії

Протокол від “28” серпня 2023 року № 1

Завідувач кафедри

(підпис)

Юлія ПРАСУЛ
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Географія, природознавство та спортивно-туристська робота»

Гарант ОПП «Географія, природознавство та спортивно-туристська робота»

(підпис)

Катерина БОРИСЕНКО
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету геології, географії, рекреації та картографії

Протокол від “28” серпня 2023 року № 7

Заступник голови науково-методичної комісії факультету геології, географії, рекреації і туризму

(підпис)

Юлія ПРАСУЛ
(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Географія і економіка в школі» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки

бакалавр

(назва рівня вищої освіти)

спеціальності **014.07 Середня освіта (Географія)**

освітня програма **Географія, природознавство та спортивно-туристська робота**

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни - полягає у розкритті теоретичних основ географії і економіки як науки, про закономірності й особливості процесу навчання географії і економіки у закладах загальної середньої освіти, озброєння студентів знаннями і вміннями, необхідними для професійного становлення вчителя географії та економіки, і подальшого зростання його методичної майстерності.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни:

- навчити студентів готуватися до проведення уроків географії і економіки у школі та інших закладах середньої освіти; виробити основні компетентності, знання, уміння, навички, що необхідні майбутньому вчителю географії;
- забезпечити засвоєння теоретичних засад методики викладання географії та економіки на основі компетентнісного підходу до побудови його змісту;
- навчити студентів самостійно визначати зміст і методичний апарат викладання географії та економіки в школі (методи, методичні прийоми, засоби та форми організації навчально-пізнавальної діяльності учнів);
- сформувати вміння працювати з науково-методичною літературою, самостійно проводити наукові дослідження з методики викладання географії та економіки, здійснювати діагностування ефективності процесу формування географічних компетентностей, використовувати психологічні методи дослідження особливостей засвоєння учнями навчальної інформації;
- навчити аналізувати навчальні, модульні програми, підручники та інші засоби навчання і доцільність застосування дидактичних інструментів у навчально-виховному процесі, проектувати зміст навчання, різні види пізнавальної діяльності учнів і способи їхнього включення у процес навчальної діяльності, планувати педагогічну діяльність учителя (календарно-тематичне планування, проектування уроків, позаурочних заходів тощо);
- забезпечити оволодіння навичками організації навчально-пізнавальної діяльності учнів на уроці та коригування в процесі ведення уроку, вивчення ступеня і глибини засвоєння програмного матеріалу та його корекції, рівня сформованості інтелектуальних вмінь школярів та їхнього наукового світогляду;
- виробити вміння користуватися методичним апаратом викладання географії та економіки;
- підготувати майбутніх учителів до здійснення навчально-виховного процесу у всій його різноманітності;
- забезпечити опанування алгоритмізованими елементами педагогічних технологій та сформувати творче ставлення до їх впровадження.

1.3. Кількість кредитів – 4

1.4. Загальна кількість годин – 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
за вибором	
Денна форма навчання	
Рік підготовки	
4-й	
Семестр	
8-й	
Лекції	
20 год.	
Практичні, семінарські заняття	
20 год.	
Самостійна робота	
80 год.	
у тому числі індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Заплановані результати навчання**Знання:**

- зміст, структура, методичний апарат навчальних та модульних програм, підручників та аналізувати їх з теоретичних позицій дидактики й психології;
- особливості побудови географічної та економічної освіти, їх дидактичне й виховне значення;
- класифікації засобів, методів, технологій навчання географії та економіки, їх переваги й недоліки;
- основні форми організації навчальної роботи з географії та економіки, інноваційні педагогічні технології;
- вимоги до навчальних досягнень учнів з географії та економіки;
- практична складова організації навчальної діяльності учнів.

Уміння і навички:

- володіти методами, методичними прийомами, досвідом застосування засобів і форм організації навчання географії та економіки;
- володіти педагогічними технологіями та розуміти особливості їхнього застосування у навчально-виховному процесі;
- здійснювати організацію активної пізнавальної діяльності учні і формувати їхні інтелектуальні навички;
- планувати педагогічну діяльність, складати розробки уроків, проектувати уроки різних типів;
- визначати, формулювати та реалізовувати основні дидактичні, виховні і розвиваючі цілі уроків географії та економіки;
- аналізувати елементи навчально-виховного процесу, досліджувати педагогічні зміни з метою розв'язання педагогічних проблем;
- здійснювати виховну функцію, пов'язану з реалізацією на уроках принципів навчання географії – краєзнавчого й економічного.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Географічна та економічна освіта в закладах загальної середньої освіти.

Тема 1. Природнича освітня галузь за державним стандартом базової середньої освіти

Державний стандарт базової середньої освіти. Компетентнісний потенціал природничої освітньої галузі. Методологія природничих наук. Науковий світогляд і цілісна природничо-наукова картина світу. Вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів у природничій освітній галузі. Типова навчальна програма. Типовий освітній план. Модельна навчальна програма.

Тема 2. Мета і зміст економічної і географічної освіти в закладах загальної середньої освіти.

Можливості застосування різних типів уроків, як основної форми організації навчання з економіки та географії. Методика підбору форм і видів контролю і корекції навчальних досягнень учнів до конкретних розділів. Оцінювання результатів навчальних досягнень учнів з географії та економіки.

Тема 3. Географічна й економічна освіта в умовах реалізації концепції НУШ

Нова українська школа: концепція і реалізація. Етапи змін навчальної програми в рамках концепції НУШ. Створення модельних програм НУШ. Особливість шкільного курсу «Географія» і «Економіка». Новий зміст економічної освіти. Географічні компетентності. Компетентнісний потенціал курсів географії, економіки і фінансової грамотності в контексті реалізації концептуальних засад НУШ. Проектування та проведення навчальних занять з економіки та фінансової грамотності

Тема 4. Практичні роботи і дослідження на уроках географії та економіки

Методика організації практичних робіт з економіки та географії. Вирішення задач з географії та економіки. Тренувальні і підсумкові практичні роботи. Етапи проведення практичних робіт. Дослідження, їх види. Критерії оцінювання.

Тема 5. Формування економічної компетентності на уроках географії

Ринок праці та занятість. Підприємництво і суспільний прогрес. Національна економічна система. Інфраструктура економіки. Регіональна економічна інтеграція та глобалізація економіки.

Розділ 2. Сучасні технології та онлайн ресурси викладання географічної та економічної освіти

Тема 1. Реалізації моделі змішаного навчання на уроках географії та економіки

Змішане навчання. Цифрові компетентності. Цифрограм. Електронні навчально-методичні комплекси. Classtime -ефективний засіб цифрової дидактики.

Тема 2. Технології аналізу і прогнозування економічної ситуації в Україні і світі

Макроекономічні проблеми та економічна політика держави. Напрямки сучасного соціально-економічного розвитку України. Показники розвитку економіки України. Глобалізація. Інтернаціоналізація.

Тема 3. Формування уявлень про просторову організацію національного та світового господарства

Глобальна економіка, її системи. Показники економічного розвитку. Ресурсозабезпеченість. Закономірності розміщення населення та міграційних процесів. Урбанізація та світові міста. Трудові ресурси. Світове господарство як економіко-географічна система.

Тема 4. Онлайн-сервіси викладання географії та економіки

Відкриті освітні ресурси. Онлайн-інструменти. ОІС. Інфографіка. Ігри, та онлайн-ресурси їх створення. Хмара слів. Віртуальні мандрівки. Створення анімації до уроків. Онлайн-сервіси підготовки до уроків. You-tube інформаційні канали.

Тема 5. Позакласна робота з географії та економіки.

Олімпіади, турніри, конкурси. Екскурсії географічної та економічної спрямованості. Наукові дослідження в рамках МАН України.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Географічна та економічна освіта в закладах загальної середньої освіти												
Разом за розділом 1	60	10	8			40						
Розділ 2. Сучасні технології та онлайн ресурси викладання географічної та економічної освіти												
Разом за розділом 2	60	10	12			40						
Усього годин	120	20	20			80						

4. Теми семінарських (практичних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Розробка уроків географії та економіки	4
2	Розробка практичних робіт з географії та економіки	4
3	Розробка завдань про просторову організацію національного та світового господарства та їх показників	4
4	Онлайн-курси з викладання географії та економіки	4
5	Розробка заходів для позакласної роботи з географії і економіки	4
	Разом	20

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Опрацювання літературних джерел за темою «Аналіз уроку. Самоаналіз»	4
2	Опрацювання матеріалу за темою «Використання мобільних додатків як ефективний контент спеціалізованої освіти наукового спрямування»	4
3	Опрацювання матеріалу за темою «Гейміфікація навчального процесу»	4
4	Опрацювання матеріалу за темою «Експерименти на уроках природничого напрямку»	4
5	Вивчення коучингових інструментів у роботі сучасного вчителя	4
6	Опрацювання літературних джерел за темою «Краєзнавчий простір географічних досліджень»	4
7	Опрацювання літературних джерел за темою «Ментальні карти»	4
8	Опрацювання літературних джерел за темою «Методичні орієнтири вчителя НУШ»	4
9	Вивчення особливостей організації особистої фінансової безпеки, протидії фінансовому шахрайству, управління ризиками в умовах сьогодення	4
10	Вивчити освітні інструменти критичного мислення	4
11	Опрацювання матеріалу за темою «Проблемні завдання на уроках географії та економіки»	4
12	Опрацювання матеріалу за темою «Проектна діяльність у навчанні географії та економіки»	4
13	Опрацювання матеріалу за темою «Соціальне шкільне підприємництво»	4
14	Ознайомитись з вивченням географії та економіки у профільних класах	4
15	Опанувати уміння розвивати власний бренд як обов'язкова	

	компетенція успішного сучасного педагога в Україні	4
16	Опрацювання літературних джерел за темою «Фінансова діяльність підприємства»	4
17	Опрацювання літературних джерел за темою «Фінансова система та фінансові послуги»	4
18	Вивчити формування картографічної компетентності на уроках географії та економіки	4
19	Ознайомитись з цифровими навичками для вчителів	4
20	Опрацювання матеріалу за темою «Штучний інтелект як ефективний помічник вчителя»	4
	Разом	80

6. Індивідуальні завдання

Програмою не передбачені.

7. Методи навчання

Лекції (з презентаціями) - пояснювально-ілюстративні, практичні роботи - репродуктивні; проблемного викладу, самостійна робота студентів згідно з програмою курсу - частково-пошукові.

8. Методи контролю

Перевірка виконаних практичних робіт, усне опитування, контрольна робота і підсумковий контрольний тест (екзаменаційна контрольна робота).

9. Схема нарахування балів

Приклад для підсумкового семестрового контролю при проведенні семестрового екзамену

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання					Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Індивідуальне завдання	Разом	Екзамен	Сума
Розділ 1		Розділ 2							
T2	T4	T3	T4	T5					
10	8	8	10	8	16		60	40	100

T1, T2, T3, T4, T5 – теми розділів.

Для допуску до складання підсумкового контролю (екзамену) здобувач вищої освіти повинен набрати не менше **30 балів** з навчальної дисципліни під час поточного контролю, самостійної роботи, практичних робіт.

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для чотирирівневої шкали оцінювання
90-100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів з дисципліни «Географія і економіка в школі»

Практична робота – 4 (5) балів:

- виконання практичних завдань – 4 (5) балів;
 - ✓ 0 балів – робота не виконана,
 - ✓ 1 бал – виконана частково, підготовлена недбало, виконаний не свій варіант, знання фрагментарні і поверхові

- ✓ 2 (2,5) бали – завдання виконано частково, містить окремі помилки фахового характеру, знання фрагментарні і поверхові,
- ✓ 3 (4) бали – завдання виконано повністю, з окремими зауваженнями, знання достатні,
- ✓ 4 (5) бали – завдання виконано повністю, знання на високому рівні.

Контрольна робота – 16 балів:

- тестові завдання – 10 балів;
- завдання на встановлення відповідності – 2 бали;
- питання, що передбачають розгорнуті відповіді – 4 бали:
 - ✓ 4 бали – відповідь розкрита повністю, знання на високому рівні;
 - ✓ 3 бали – відповідь розкрита повністю, з окремими зауваженнями, знання достатні;
 - ✓ 1-2 бали – відповідь розкрита частково, містить окремі помилки фахового характеру, знання фрагментарні і поверхові;
 - ✓ 0 балів – завдання не виконана.

Залікова робота – 40 балів:

- тестові завдання – 20 балів;
- завдання на встановлення відповідності – 12 балів;
- питання, що передбачають розгорнуті відповіді – 8 балів.
 - Питання №1 – 4 бали;
 - Питання №2 – 4 бали;
 - ✓ 4 бали – відповідь розкрита повністю, знання на високому рівні;
 - ✓ 2,5-3,5 бали – відповідь розкрита частково, містить окремі помилки фахового характеру, знання фрагментарні і поверхові;
 - ✓ 1-2 бали – виконана частково, підготовлена недбало, виконаний не свій варіант, знання фрагментарні і поверхові;
 - ✓ 0 балів – завдання не виконано.

10. Рекомендована література

Основна література

1. Горленко Г.О. Економіка (профільний рівень). Тренувальні вправи + Практичні роботи: навч. посіб. для учнів 10-х кл. екон. профілю навчання Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2010. 76 с.
2. Горленко Г.О. Завдання для поточного та тематичного оцінювання з економіки (профільний рівень, 10-11 класи). Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2014. 239 с.
3. Горленко Г.О. Збірник задач з економіки: Навчальний посібник для учнів 10-11 класів. Вид. 4-те доп. і перероб. Кам'янець-Подільський: АбеткаНОВА, 2009. 168 с.
4. Гушулей Й. М. Загальна методика викладання основ економіки. Тернопіль : Астон, 2004.
5. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти (скорочений варіант): освітня галузь "Природознавство" // Географія та економіка в сучасній школі. 2012. № 4. С. 2-4.
6. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. [Електронний ресурс]. -Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011->
7. Методика викладання економіки в школі: навч.посіб./ Ковальова К. І., Ковальов В. В. Київ: Видавництво Ліра-К, 2012. 184 с. Режим доступу: https://library.udpu.edu.ua/library_files/441817.pdf
8. Методичні рекомендації щодо викладання предмета „ГЕОГРАФІЯ” у 2023/2024 навчальному році. Режим доступу: https://drive.google.com/file/d/1dQcsLDBrPD3QkT2kw3T_8kUbqGYmeX9T/view

9. Методичні рекомендації щодо викладання предмета „Економіка” у 2023/2024 навчальному році. Режим доступу: https://znayshov.com/News/Details/metodychni_rekomendatsii_shchodo_vykladannia_predmeta_ekonomika_u_2023_2024
10. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів "Економіка": рівень стандарту : академічний рівень : 11 клас : 35 годин / за заг. ред. І. Ф. Радіонової // Економіка в школах України. 2013. № 3. С. 11–22
11. Топузов О.М., Самойленко В.М., Вішнікіна Л.П. Загальна методика навчання географії: підручник. Київ: Картографія, 2012. 512 с.

Допоміжна література

1. Програма курсу "Споживчі знання": програма варіативного курсу для 7 класу. "Основи раціонального споживання" // Економіка в школах України. 2007. № 12. С. 35-38.
2. Програма курсу за вибором "Я – клієнт банку" // Економіка в школах України. 2012. № 12. С. 14–18
3. Ковчин, Н. А. Основи управління робочим колективом: навчальна програма курсу за вибором для гімназій та ліцеїв / Н. А. Ковчин // Географія та економіка в рідній школі. 2019. № 12. С. 13–19
4. Майбогіна, Н. В. Економіка. Програма курсу за вибором для учнів 8, 9 класів закладів загальної середньої освіти (35 год)/ Н. В. Майбогіна // Економіка в школах України. – 2019. № 10. С. 2–19
5. Філончук, З. В. Програма курсу за вибором "Кластерна економіка"/ З. В. Філончук // Економіка в школах України. 2012. № 6. С. 2–8.
6. Дидактика географії: Монографія/ В.М.Самойленко, О.М.Топузов, Л.П.Вішнікіна, О.Ф.Надтока, І.О.Діброва. Київ: Педагогічна думка, 2014. 586 с.
7. Крупська Л.П., Тимченко І.Є., Чорна Т.І. Економіка. 10 клас. Профільний рівень: Підручник для ЗНЗ. Харків: Ранок, 2010. 256 с.
8. Крупська Л.П., Тимченко І.Є., Чорна Т.І. Економіка. 11 клас. Профільний рівень: Підручник для ЗНЗ Харків: Ранок, 2011. 288 с.
9. Панчишин С. Економіка. 10-11 клас: Тестові завдання. Київ: Либідь, 2003. 184 с.
10. Основи споживчих знань. «Споживча етика» для 5-6 класів закладів загальної середньої освіти (авт. Овчарук О.В., Пужайчерда Л.М.) Режим доступу: <https://svarog.cx/product/osnovy-spozhyvchyh-znan-spozhyvcha-etyka-posibnyk-seriya-shkilna-biblioteka-5-6-klas-2019-ovcharuk-o-v/>
11. Основи споживчих знань. «Обираємо культуру здорового споживання» посібник серії «Шкільна бібліотека» для 7 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Криховець-Хом'як, Сампара О.В., Чарторинська Л.І., Миколів І.М.) Режим доступу: <https://uahistory.co/pidruchniki/basics-of-consumer-knowledge-culture-of-healthy-consumption-7-class-krihovec-2020/>

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. «Всеосвіта» - спільнота активних освітян. Режим доступу: <https://vseosvita.ua/>
2. «На Урок» - освітній проєкт. Режим доступу: <https://naurok.ua/>
3. Географія: Освіта уа. Режим доступу: https://osvita.ua/school/lessons_summary/geography/
4. Державна служба статистики України. Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
5. Національний банк України. Режим доступу: www.bank.gov.ua
6. Офіційний сайт МОН України. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua>
7. Уроки 11 клас. Сайт вчителя географії. Режим доступу: <https://sites.google.com/view/kotsyubinskaya/%D1%83%D1%80%D0%BE%D0%BA%D0%B8-11-%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D1%81>
8. Шкільні підручники. Географія (Кобернік, Коваленко) 10 клас. Режим доступу: <https://pidruchnyk.com.ua/417-geografya-kobernik-kovalenko-10-klas.html>
9. Шкільні підручники. Географія (Кобернік, Коваленко) 11 клас. Режим доступу: <https://pidruchnyk.com.ua/1240-geografiya-11-klas-kobernik.html>